

ZEKAT İBADETİ

İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı

İnsan, bir toplum içinde başkalarıyla beraber yaşar. Toplumsal hayat paylaşma, dayanışma ve yardımlaşmayı gerektirir. Her insanın yeme, içme, barınma, giyinme gibi çeşitli ihtiyaçları vardır. Bunları karşılamak için insan başkalarıyla yardımlaşır. Gerekteğinde, sahip olduğu imkânları çevresindekilerle paylaşır.

Her toplumda varlıklı insanlar olduğu gibi muhtaç durumda olanlar da vardır. Örneğin, bazı insanlar hastalık, iş bulamama gibi nedenlerle çalışıp geçimlerini sağlayamazlar. Çalıştığı hâlde gereksinimlerini karşılayamayıp geçim sıkıntısı çeken kişiler de vardır. Bu gibi durumlarda, toplumdaki zengin insanlar muhtaçlara el uzatmalı ve onların bu sıkıntıdan kurtulmasına yardımcı olmalıdırlar. Böylece zengin ile yoksul arasında güçlü bir bağ kurularak toplumsal birlik ve beraberlik sağlanır. Zenginlerin ihtiyaç sahiplerine yardım etmeleri, sahip oldukları imkânları onlarla paylaşmaları gerekir. Çünkü yoksulların, zenginlerin malı üzerinde hakları vardır. Bu konuda Allah şöyle buyurur: **“Onların (zenginlerin) mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” Zariyat/19**

Paylaşmanın Bireysel Faydaları: Paylaşma ve yardımlaşma insanları cimrilik, açgözlülük, bencilik ve kıskançlık gibi kötü duygulardan uzaklaştırır, nefinin esiri olmaktan kurtarır ve iradesini güçlendirir. Paylaşan insan cömert, kanaatkâr ve alçak gönüllü olur. İnsanlara yardımda bulunmanın, onlarla bir şeyleri paylaşmanın mutluluk ve huzurunu yaşar.

Toplumsal faydaları: İnsanlar arasında paylaşmanın yaygın olduğu toplumlarda **barış ve huzur** vardır. Zengin olanların, sahip oldukları imkânları yoksullarla paylaştığı bir toplumda kin ve nefret duyguları ortadan kalkar. İnsanlar arasında sevgi, saygı ve hoşgörü egemen olur. Paylaşım adaletsizliği ortadan kalkar, zenginle fakir arasındaki gelir farkı açılmaz. Günümüz dünyasında **paylaşım adaletsizliğinden** dolayı milyarlarca insan açlıkla karşı karşıyadır.

İslâm'ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem:

İslam dini insanların kardeşçe yardımlaşma ve dayanışma içinde yaşamalarını ister. Bu yüzden Hz. Muhammed, Müslümanları bir beden in organlarına benzetmiştir. Bu organlar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, beden in uyumlu çalışmasını sağlar. Bunun gibi toplumun bireyleri arasındaki bağ in güçlendirilmesi de toplumsal uyumun sağlanması için önemlidir. Bundan dolayı İslam dini, insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı öğretir.

Bu paylaşma ve yardımlaşmanın en güzel örneklerinden biri ensar-muhacir kardeşliği olmuştur. Baskılar sonucu bütün mal varlıklarını bırakarak Mekke'den Medine'ye göç etmek zorunda kalan Mekke'li muhacirlere, Medineli Müslümanlar sahip çıkmışlar, bütün imkânlarını onlarla paylaşmışlardır. Bu nedenle Medineli Müslümanlara **“yardım edenler”** anlamına gelen **“ensar”** ismi verilmiştir.

Paylaşmak veya yardım etmek için zengin olmak gerekmez. Dinimiz bollukta ve darlıkta başkalarına yardım etmeyi öğretir. Muhtaçlara yardım etmek, yetimleri koruyup gözetmek, vahyin gelmeye başlamasıyla üzerinde durulan dikkat çekilen değerlerdir. Buna aykırı davranışlar Maun süresinde eleştirilmiştir. Allah' u Teâlâ Müslümanları **infak etmeye** (maddi yardım) teşvik etmek için bunları yapanlara karşılığını kat kat vereceğini bildirmiştir. **Zekât** zengin müslümanlara farz olarak emredilmiş. Müslümanlardan, ihtiyaç fazlası olan mallarını **sadaka** olarak vermesi paylaşması istenmiştir. Peygamber efendimiz de bu konuda “Komsusu aken tok vatan bizden değildir.” Buvurmudur.

Zekat

"Temizlik, bereket, artmak" anlamları taşıyan zekât; "bir malın belirli bir miktarını, bir yıl sonra Kur'an'da belirtilen yerlere Allah rızası için tamamen vermek" demektir.

Hicretin ikinci yılında oruçtan evvel farz kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de değişik isimler altında **otuz beş** yerde geçmektedir. "Namazı kılın, zekatı hakkıyla verin, rüku edenlerle beraber rüku edin" Bakara suresi, ayet/43 ayetiyle farz kılınmıştır. Kur'an'da Yüce Allah, Peygamberimize hitaben şöyle buyurmuştur: "Onların mallarından sadaka (zekât) al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları artıptı yüceltirsin..." Tevbe/103

Ekonomik durumu iyi olan kişi, kendisine verdiği nimetlerden dolayı **Allah'a şükreder**. Bu şükürünü, sahip olduğu imkânların bir kısmını zekât ve sadaka olarak vermeye gerçekleştirir. Ayrıca zekât, kişiye yoksulların sorunlarıyla ilgilenme bilinci kazandırır. Böylesi insanlardan oluşan bir toplumda zekât veren ile alan kişiler arasında sevgi ve saygı duyguları gelişir. Zengin ile yoksul arasındaki bağ güçlenir. Toplumsal kaynaşma sağlanarak insanlar arasında dayanışma oluşturulur.

Farz olmasının şartları

- 1- Zekat verecek kimsenin müslüman, akıllı, ergenlik çağına girmiş olması,
- 2- Temel ihtiyaç ve borcundan başka nisab (85 gr. Altın veya karşılığı para) miktarı mala sahip olması,
- 3- Zekatı verilecek mal üzerinden bir yıl geçmeli,
- 4- Zekatı verilecek mal kişinin tam mülkiyetinde olmalıdır.

Zekât kimlere verilmez ?

Ana, baba, nine, dede, oğula, oğlunun çocuklarına, kızına, kızının çocuklarına ve bundan doğan çocuklara, zenginlere, müslüman olmayanlara zekat verilmez.

Zekat kimlere verilir? (Tevbe süresi 60.ayette belirtilir) (Zekatta öncelik kendi yakınlarından ve çevrenden başlamaktır)

- 1- **Fakirler:** Dinen zengin olmayanlar yani nisap miktarı mala sahip olmayanlar, Gelirleri vardır fakat yeterli değildir.
- 2- **Düşkünler:** Hiçbir geliri olmayan ihtiyaç sahipleri..
- 3- **Borçlular:** Borçlu durumda bulunan ve borcunu ödemekte sıkıntı çekenler
- 4- **Yolda Kalmışlar:** Kendi ülkesinden, memleketinden uzakta kalan ve parasız duruma düşen yolcular

Zekât verilmesi gereken mallar ve miktarı (Nisap en düşük ölçü demektir)

- 1- Küçükbaş Hayvanlar (Koyun ve keçi) : 1/40,2/121,3/201.... devamında her yüzde bir artar
- 2- Büyükbaş Hayvanlar (Sığır ve manda) : Otuz sığırı olan bir yaşını bitirmiş bir buzağı, 40 sığırı alan iki yaşını bitirmiş, 60 sığırı olan da 1 yaşını bitirmiş iki buzağıyı zekat olarak verir, Devamında her 30 da bir tane artar
Deve : Beş tane devesi olan bir yaşını bitirmiş bir koyunu zekat olarak verir. On deve de iki, on beş deve de üç, yirmi deve de dört koyun verilir. 25 devesi olan bir yaşını bitirmiş bir deve verir.
- 3- Altın için nisap 85 gram, gümüş için ise nisap miktarı 561 gramdır. (1/40 oranında verilir).
- 4- Para , hisse senedi, tahvil ve ticaret mallarının nisap miktarı 85 gram altın tutarındaki miktardır. (1/40 oranında verilir).
- 4- Arazilerin zekatı **öşürdür**. Onda bir oranında verilir. Ürünlerine masraf yapanlar 1/20 oranında da verebilirler.

Zekatı Nasıl Vermeli, Verirken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

Malının veya parasının zekâtını verecek kişi bu ibadet için niyet etmelidir. Yaptığı yardımı zekât olarak verdiğinin bilincinde olmalıdır. Zekât verirken yoksul ve muhtaçların onurları zedelenmemelidir. Zekât verilen kişiye hoşgörü ve saygı ile davranılmalı, zekât alan kimse minnet altında bırakılmamalıdır. Zekât ve diğer yardımlar gizli bir şekilde ve gösteriş yapılmadan verilmelidir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: "Eğer sadakaları (zekât ve benzeri hayırları) açıktan verirsiniz ne âlâ. Eğer onu fakirlere gizlice verirsiniz, işte bu sizin için daha hayırlıdır. Allah da bu sebeple sizin günahlarınızı örter..." Bakara/271 Başka bir ayette ise "Ey iman edenler!... Başa kakmak ve incitmek suretiyle yaptığınız hayırları boşa çıkarmayın..." Bakara/264 ifadeleri yer almaktadır. Zekât verirken dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de zekâtın, malın iyisinden verilmesidir. Allah, Kur'an'da zekâtın kötü maldan verilmemesini istemektedir. Zekât verirken belirtilen tüm bu incelikler göz önünde bulundurulmalıdır. Yoksullara hiçbir karşılık beklemeden yardım edilmelidir.

Toplumsal Dayanışma İbadeti Olarak Sadaka

Zekat ve fitre dışındaki maddi yardımlara sadaka denir. Sadaka vermek sünnettir. Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine yapılan maddi harcamalara **infak** denir. Sadaka yalnızca maddi yardımlarla sınırlı değildir. Hasta ve yaşlı insanları ziyaret etmek, onların hâl ve hatırını sormak; caddede, iş yerinde, oturduğumuz sokakta karşılaştığımız insanlara selam vererek güler yüz göstermek de dinimize göre sadaka olarak değerlendirilir. Peygamberimiz bu konuda; "İnsanlara güler yüz göstermen senin için sadakadır. İyiliği öğütlemen ve kötülüğe engel olmaya çalışman sadakadır. Gözü görmeyen birine yardımcı olman sadakadır." buyurmuştur.

Sadaka vermek için zengin olma şartı aranmaz. Herkes maddi imkânları ölçüsünde sadaka verebilir. Sadakanın belirli bir miktarı ve zamanı yoktur. Ancak **fitir sadakası** ramazan ayında, en geç bayram namazından önce verilir. **Fitir sadakasına fitre de denir**. Fitre vermek vaciptir. Bu sadaka, ailedeki her birey için verilir. Verilen para, bir kişinin bir günlük yiyecek ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda olmalıdır. Çocukların fitresini aile büyüklerinden biri verir.

Yol, köprü, çeşme, okul, cami gibi insanların sürekli faydalanacağı eserler yaptırmaya **sadakayı cariyeye** (sürekli sadaka) denir. Peygamber efendimiz sadakayı cariyeye verenlerin o eser kullanıldığı sürece amel defterinin kapanmayacağını haber vermiştir.

Zekatın Bireysel ve Toplumsal Faydaları

- 1- Zekat, insanı maddeye tapmaktan ve paranın esiri olmaktan kurtarır, ihtiras zincirini kırar, kalbin katılaşmasını önler, insanı şefkatli yapar.
- 2- Zekat, insanı fazla mal biriktirip onun esiri olmaktan kurtararak artan kısmını toplum hizmetine sunma üstünlüğüne eriştirir, ruh ile beden arasında bir denge kurar.
- 3- Zekat, Allah'a karşı malın bir şükrü olup, malı ve mal sahibini manevi kirlilerden temizler, mal sahibini hürriyete kavuşturur, rahat bir hayat geçirmesini sağlar
- 4- Zekat, mala bereket kazandırarak çoğalmasını temin eder, malın stok edilmesini önler. Zekât, kalpteki dünya sevgisine karşı etkili bir ilaçtır. Müslümanı mal fitnesinden koruyarak toplumdaki dengesizlikleri kökünden kazır.
- 5- Zekat fakirleri çalışmaya teşvik eder. İddia edildiği gibi fakirleri her zaman bedavadan geçindirmek maksadını taşımaz,
- 6- Zekat, sosyal güvenlik ve sosyal sigortadır. Toplumun ruhi ve manevi değerlerini güçlendirir. Zekât, sınıf kavgalarını yok eder. Fakirlerin, mal ve servet sahiplerine karşı körüklenen kıskançlık duygularını yok eder. Toplumdaki fertlerin birbirine karşılıklı sevgi, saygı ile bağlanmasını sağlar.
- 7- Zekât, yatırıma zemin hazırlar, kalkınmanın çok önemli bir itici gücü olur..